

BIAŁORUSKO-ROSYJSKA WYMIANA HANDLOWA ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM STRUKTURY TOWAROWEJ

Streszczenie

Cel – Analiza białorusko-rosyjskiej wymiany handlowej. Najważniejszym motywem badań było poznanie opinii Rosjan na temat akceptacji i oceny białoruskich towarów.

Metodyka badań – Analiza wyników wywiadu telefonicznego, zrealizowanego przez Ogólnorosyjskie Centrum Badań Opinii Publicznej w 2017 roku.

Wynik – Wyniki wywiadów pozwoliły pozytywnie zweryfikować hipotezę badawczą zakładającą, że nie zważając na sankcje i inne spory między Republiką Białoruś a Federacją Rosyjską, białoruskie towary cieszą się bardzo dobrą reputacją wśród rosyjskich konsumentów. Według badań, najczęściej Rosjanie nabywają produkty mleczne i mięsne, które są deficytowymi.

Oryginalność/Wartość – Wykorzystanie wywiadów konsumenckich w celu weryfikacji powyższej hipotezy badawczej.

Słowa kluczowe: Białoruś, Rosja, wymiana handlowa, struktura towarowa, rosyjscy konsumenci

BELARUSIAN-RUSSIAN TRADE EXCHANGE WITH A DETAILED CONSIDERATION OF THE COMMODITY STRUCTURE

Summary

Goal – The aim of this article is to analyze Belarusian-Russian trade. The most important motive of the research is getting to know the opinions of the Russians about the acceptance and evaluation of Belarusian goods.

Research methodology – The article uses the results of a telephone interview carried out by the All-Russia Public Opinion Research Center in 2017.

Score – The results of the interviews have positively verified the research hypothesis assuming that regardless of the sanctions and other disputes between the Republic of Belarus and the Russian Federation, Belarusian goods have a high reputation among Russian consumers, while the most purchased products are milk and meat.

Originality /value – The use of consumer interviews to verify the above research hypothesis.

Key words: Belarus, Russia, trade exchange, commodity structure, Russian consumers

DOI: 10.15290/wpewbmn3.2019.04

Wprowadzenie

Tematem artykułu jest białorusko-rosyjska wymiana handlowa ze szczególnym uwzględnieniem struktury towarowej. Najważniejszym motywem podjęcia badań była chęć omówienia podstawowych elementów białorusko-rosyjskiej struktury towarowej oraz poznania opinii rosyjskich respondentów na temat białoruskich dóbr eksportowych.

Od lat współpraca białorusko-rosyjska rozwija się w wymiarze: gospodarczym, politycznym i wojskowym. Federacja Rosyjska jest jednym z głównych rynków zbytu dla towarów białoruskiej produkcji, a także kluczowym źródłem surowców naturalnych. Z drugiej strony, białoruskie dobra konsumpcyjne zdobyły uznanie rosyjskich konsumentów dzięki wysokiej jakości oraz stosunkowo niskiej cenie.

Artykuł składa się z czterech części. Celem pierwszej części było przedstawienie etapów nawiązania współpracy gospodarczej Republiki Białoruś i Federacji Rosyjskiej, zaś w drugiej poddano analizie strukturę geograficzną głównych partnerów handlowych. W części trzeciej zaprezentowano podstawowe towary w strukturze towarowej Białorusi i Rosji oraz obroty handlowe w okresie 2012-2017, natomiast w ostatniej części zaprezentowano wyniki badań na temat akceptacji białoruskich dóbr eksportowych wśród Rosjan.

W artykule wykorzystano następujące techniki badawcze: analizę danych statystycznych i badania na podstawie wywiadu telefonicznego wśród rosyjskich konsumentów.

Zarys współpracy gospodarczej Republiki Białoruś z Federacją Rosyjską

Za początek integracji białorusko-rosyjskiej uważa się lata 90. Po uzyskaniu niepodległości, białoruskim władzom zależało na współpracy gospodarczej nie tylko z Rosją, lecz również z krajami Europy Zachodniej. Jednak z powodu podobieństw kulturowych, bliskości geograficznej i spójnych systemów polityczno-systemowych współpraca Republiki Białoruś (RB) z Federacją Rosyjską (FR) rozwijała się bardziej dynamicznie.

Integrację RB i FR można podzielić na trzy etapy, takie jak: integracja ekonomiczna, polityczna i stagnacja współpracy gospodarczej. Pierwszy etap ustanowienia współpracy gospodarczej objął okres od 1991 do 1998 roku, określany mianem integracji ekonomicznej. W tym okresie została utworzona jednolita strefa celna, nastąpiło również umorzenie długu Republiki Białoruś w wysokości 1 mld USD przez Federację Rosyjską¹.

Za oficjalny początek nawiązania stosunków międzynarodowych między Rosją a Białorusią jest uznawane podpisanie Układu Białowieskiego w 1991 roku,

---

¹ E.A. Sołoducho, *Białorusko-rosyjska integracja: etapy i perspektywy rozwoju*, BPU, Mińsk 2014, s. 38.

w celu utworzenia Wspólnoty Niepodległych Państw. Natomiast 13 listopada 1992 roku podpisano umowę o wolnym handlu. W tamtym okresie ponad 80% białoruskiego eksportu przypadało na Federację Rosyjską. Warto podkreślić, iż prorosyjską politykę wewnętrzną na Białorusi determinowała trudna sytuacja gospodarcza. Republika Białoruś była i pozostaje całkowicie uzależniona od gazu i ropy naftowej z Rosji. W latach dziewięćdziesiątych Federacja Rosyjska importowała z Białorusi surowce energetyczne za jedną trzecią ceny w porównaniu z innymi partnerami handlowymi. W zamian za to, Białoruś pełniła funkcje kanału tranzytowego. Znajdujące się na terytorium RB ropociągi, gazociągi, drogi i koleje miały strategiczne znaczenie dla gospodarki rosyjskiej².

Temat integracji białorusko-rosyjskiej był priorytetowym dla Aleksandra Łukaszenko, zwłaszcza podczas jego pierwszych wyborów prezydenckich w lipcu 1994 roku. Gdy oficjalnie został głową państwa, prowadził intensywne negocjacje z Moskwą, w celu zacieśnienia współpracy polityczno-gospodarczej. W efekcie tej inicjatywy, 6 stycznia 1995 roku podpisano na 10 lat porozumienie o utworzeniu Unii Celnej, a 21 lutego 1995 roku – *Traktat o przyjaźni, dobrosąsiedztwie i współpracy*.

W lutym 1996 roku uregulowano wzajemne zadłużenia między RB a FR. To zaś oznaczało, że Białoruś nie musiała już spłacać pożyczek przeznaczonych na zakup surowców energetycznych z Rosji, a z rachunku Rosji władze białoruskie zdjęły dług za obsługę wywozu rakiet jądrowych oraz dzierżawę baz wojskowych³.

Kolejny etap integracji analizowanych państw miał miejsce w latach 1998-2000, w historii jest on zwany integracją polityczną. W tamtym okresie nastąpiła dalsza realizacja planów zagranicznej polityki Białorusi w zakresie utworzenia Państwa Związkowego z Federacją Rosyjską. Za utworzeniem Państwa Związkowego optowali nie tylko przedstawiciele władz państwowych, lecz także przedstawiciele narodu.

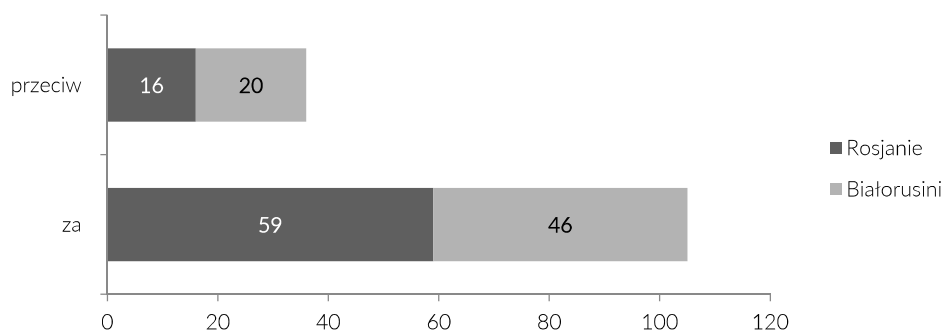
Z wykresu 1. wynika, iż w roku 1997 za utworzeniem Państwa Związkowego było 59% Rosjan i 46% Białorusinów. Natomiast w 1998 roku liczba obywateli, którzy opowiedzieli się za tą inicjatywą, wzrosła i była równa 75% Rosjan i około 60% Białorusinów. Formalnie traktat o utworzeniu Państwa Związkowego wszedł w życie 26 stycznia 2000 roku, a na Sekretarza Stanu Państwa Związkowego wybrano Pawła Borodzina.

---

² E. Mironowicz, *Sojusz interesów. Stosunki białorusko-rosyjskie 1991-2014*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2015, s. 120.

³ *Ibidem*, s. 124.

Wykres 1.
Wyniki referendum na temat utworzenia Państwa Związkowego w 1997 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A.W. Szarapo, B.A. Szmelw, *Relacje białorusko-rosyjskie: problemy i perspektywy*, BPU, Mińsk 1999, s. 99.

Następnym, istotnym krokiem na drodze integracji analizowanych państw było podpisanie kompletu dokumentów dotyczących perspektyw współpracy, między innymi takich jak: *Deklaracja o dalszej integracji Białorusi i Rosji*; *Umowa pomiędzy RB i FR o stworzeniu jednakowych warunków dla podmiotów gospodarczych*; *Umowa pomiędzy RB i FR w sprawie równych praw obywateli*⁴.

Trzeci etap, który rozpoczął się w 2001 roku i trwa do chwili obecnej, niektórzy badacze nazywają okresem stagnacji białorusko-rosyjskiej współpracy gospodarczej. Wynika to ze spowolnienia tempa integracji, pojawienia się konfliktów oraz wojen informacyjnych⁵. Niewątpliwie, na te negatywne zmiany zdecydowanie wpłynęła zmiana na stanowisku prezydenta Rosji w 2000 roku. Stanowcza dominacja i ingerencja w politykę wewnętrzną Władimira Putina doprowadziły do ochłodzenia stosunków politycznych i wielu kryzysów spowodowanych przede wszystkim różnicami poglądów na temat cen opłacanych przez Białoruś za surowce energetyczne. W następstwie tego 1 stycznia 2007 roku Rosja wprowadziła cła na eksport ropy naftowej na Białoruś.

Natomiast od 6 czerwca 2009 roku eksport wielu białoruskich produktów mlecznych został objęty sankcjami ze względu na brak odpowiedniej dokumentacji⁶, a w 2014 roku sankcje dotknęły również białoruskie wyroby mięsne. Ponadto, w 2016 roku ponownie wprowadzono sankcje na białoruskie wyroby

⁴ A.W. Szarapo, B.A. Szmelw, *Relacje białorusko-rosyjskie: problemy i perspektywy*, BPU, Mińsk 1999, s. 99.

⁵ E.A. Sołoducho, *Białorusko-rosyjska integracja ...*, op. cit., s. 38.

⁶ *Rosja i Białoruś ukończyły „wojnę mleczną”*, Gazeta online Lenta.ru, <https://lenta.ru/news/2009/06/17/milk>, <https://lenta.ru/news/2009/06/17/milk> [data dostępu: 06.05.2018].

mleczne z określonych przedsiębiorstw⁷. Spory i niezgodności RB i FR w ostatnich latach są następstwem tego, że państwa te nie są już sąsiadującymi sojusznikami w ramach ZSRR, ale są to dwa niezależne państwa. Białoruś i Rosja mają nie tylko wspólne sprawy (np.: wspólna polityka gospodarcza w ramach Unii Celnej, wspólni sojusznicy – Kazachstan, Kirgistan itp.), ale także oddzielne interesy państwowe (od biznesu do polityki), z którymi wiążą się pewne sprzeczności⁸.

Jednak w tym okresie wyróżnić można również pozytywne cechy integracji RB i FR, np. podstawowym z nich jest doświadczenie Państwa Związkowego, które sprzyjało realizacji szeregu projektów integracyjnych, takich jak: Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ), Unia Celna, Euroazjatycka Unia Gospodarcza (EUG)⁹. Znaczącym osiągnięciem Białorusi-Związku Państwowego w sferze gospodarczej jest utworzenie 4 milionów nowych miejsc pracy¹⁰. Natomiast EUG, działająca od 1 stycznia 2015 roku, służy rozwojowi integracji w wymiarze: ekonomiczno-handlowym, politycznym, naukowym i kulturowym.

Białoruś i Rosja wobec swoich partnerów handlowych

Republika Białoruś, dzięki swojemu położeniu geograficznemu, ma duże możliwości rozwoju wymiany handlowej oraz współpracy gospodarczej z krajami Europy Zachodniej i Środkowej przez Rosję do Azji, choć głównym partnerem handlowym Republiki Białoruś od lat pozostaje Federacja Rosyjska.

Z wykresu 2. wynika, iż w 2017 roku 43,9% białoruskiego eksportu i 57,2% importu przypadało na Federację Rosyjską. Natomiast drugim, istotnym partnerem handlowym była UE, która stanowiła 26,9% białoruskiego eksportu i prawie jedną piątą importu.

Również dynamicznie rozwijała się współpraca ekonomiczno-handlowa w ramach Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej. Białoruski eksport do wszystkich krajów członkowskich EAUG wzrósł, a mianowicie: do Kirgistanu – o 2,5%, do Kazachstanu – o 63%, do Armenii – o 57%, do Rosji – o 17%. Ponadto, dynamicznie rozwijały się białoruskie relacje gospodarcze z: Wenezuelą, Argentyną, Ekwadorem, ZEA, Izraelem, Pakistanem, Iranem, Japonią, Koreą Południową, Chinami¹¹.

---

⁷ *Rosselkhoznadzor zakazał importu produktów mlecznych pochodzących od 5 białoruskich przedsiębiorstw*, Oficjalna strona stacji telewizyjnej NTV, <http://www.ntv.ru/novosti/1579580> [data dostępu: 06.05.2018].

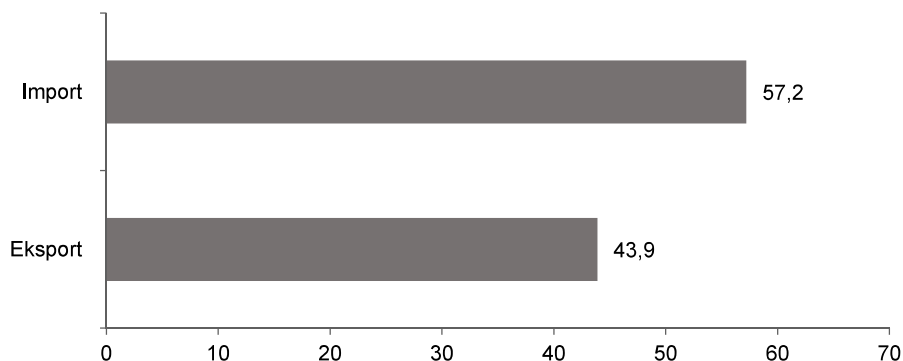
⁸ D.J. Czelcowa, *Rosyjsko-białoruskie stosunki międzynarodowe: tendencje rozwoju*, South-West State University, Kursk 2016, s. 1.

⁹ S.Ł. Kandybowicz, *Sily napędowe integracji Białorusi i Rosji*, BNTU, Mińsk 2017, s. 17.

¹⁰ *Koniunktura rynkowa. Rosja*, Portal informacyjnego wsparcia eksportu, https://export.by/market_cond_russia [data dostępu: 12.05.2018].

¹¹ *Handel zagraniczny*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Białoruś, <http://mfa.gov.by/export> [data dostępu: 06.05.2018].

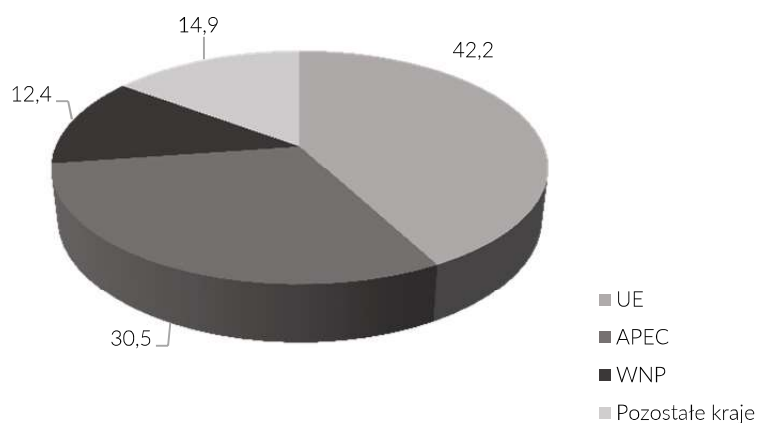
Wykres 2.
Białoruski eksport i import do Rosji w 2017 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ekonomia i handel*, Ambasada Republiki Białoruś w Rosji, <http://www.embassybel.ru/trade-relations/> [data dostępu: 06.05.2018].

Struktura geograficzna rosyjskiego handlu zagranicznego wskazuje, iż Białoruś jest ważnym, lecz nie najważniejszym, partnerem handlowym Rosji. Według danych statystyki celnej, szczególne miejsce w obrotach handlowych zajęła UE, na drugim miejscu znalazły się kraje APEC, zaś na trzecim miejscu WNP.

Wykres 3.
Struktura obrotów handlu zagranicznego FR w 2017 roku, według grup krajów (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Przegląd i statystyki rosyjskiego handlu zagranicznego*, Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego Federacji Rosyjskiej, http://www.ved.gov.ru/monitoring/foreign_trade_statistics/monthly_trade_russia/ [data dostępu: 11.05.2018].

Obroty handlowe Rosji z krajami UE w roku 2017 wzrosły o 22,9% w porównaniu z 2016 rokiem, w tym eksport zwiększył się o 22,1%, a import o 24,4%. Drugim liderem pod względem obrotów handlowych z Rosją były kraje APEC. W 2017 roku odnotowano wzrost analizowanych obrotów handlowych o 27,1%, w tym eksport – o 28,7%, import – o 25,7%. Obroty handlowe z krajami WNP w 2017 roku zwiększyły się o 25,8%. Natomiast obroty handlowe z krajami EUG wzrosły o 27,6%, w tym eksport o 29,0%, a import – o 25,1%¹². Pozytywna dynamika zmian wiązała się ze wzrostem cen kontraktowych na węglowodory, co odpowiednio przyczyniło się do zwiększenia podaży: ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla.

Białorusko-rosyjska struktura towarowa eksportu i importu

Republika Białoruś wyróżnia się rozwiniętym przemysłem: elektromaszynowym, chemicznym, włókienniczym, spożywczym, drzewnym, papierniczym, materiałów budowlanych, szklarskim, skórzanym.

Zakres produktów eksportowych Białorusi obejmuje ponad 1000 pozycji¹³. Do najważniejszych towarów eksportowych Republiki Białoruś należą: produkty naftowe i rafinowane, nawozy potasowe i azotowe, produkty metalowe, samochody ciężarowe, traktory, opony, produkty mleczne i mięsne, meble, lodówki i zamrażarki, telewizory, włókna chemiczne¹⁴. Federacja Rosyjska od lat importuje białoruskie towary, które zasłużyły na uznanie wielu rosyjskich konsumentów.

Obroty handlowe Republiki Białorusi z Federacją Rosyjską w 2017 roku wyniosły 32,4 mld dolarów, co stanowiło 23,5% więcej w porównaniu z 2016 rokiem. W 2017 roku eksport towarów osiągnął wartość: 12,8 mld dolarów, a stopa wzrostu: 117,2%.

Tabela 1.
Białorusko-rosyjska wymiana handlowa (w mln dolarów)

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Obroty	43 859,8	39 742,4	37 371,2	27 541,6	26 254,8	32 424,6
Eksport	16 308,9	16 837,5	15 181,0	10 398,4	10 948,0	12 830,3
Import	27 550,9	22 904,9	22 190,2	17 143,2	15 306,8	19 594,3
Saldo	-11 242,0	-6 067,4	-7 009,2	-6 744,8	-4 358,8	-6 764,0

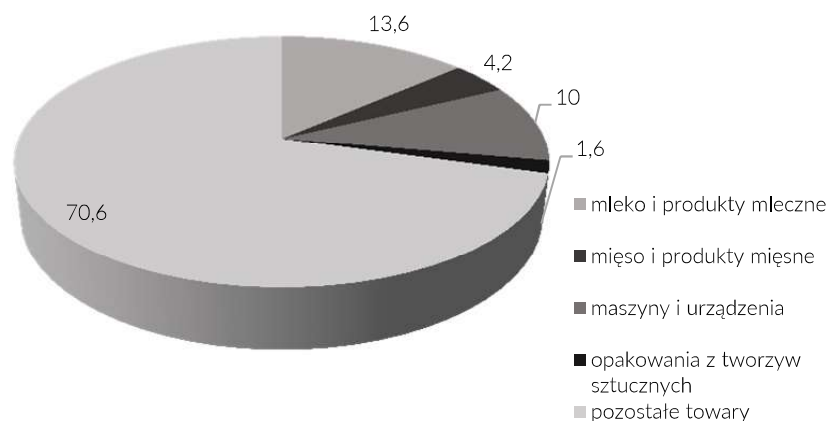
Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ekonomia i handel*, op. cit.

¹² *Przegląd i statystyki rosyjskiego handlu zagranicznego*, Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego Federacji Rosyjskiej, http://www.ved.gov.ru/monitoring/foreign_trade_statistics/monthly_trade_russia [data dostępu: 11.05.2018].

¹³ E.A. Sołoducho, *Białorusko-rosyjska integracja ...*, op. cit., s. 38.

¹⁴ *Handel zagraniczny*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Białoruś, op. cit.

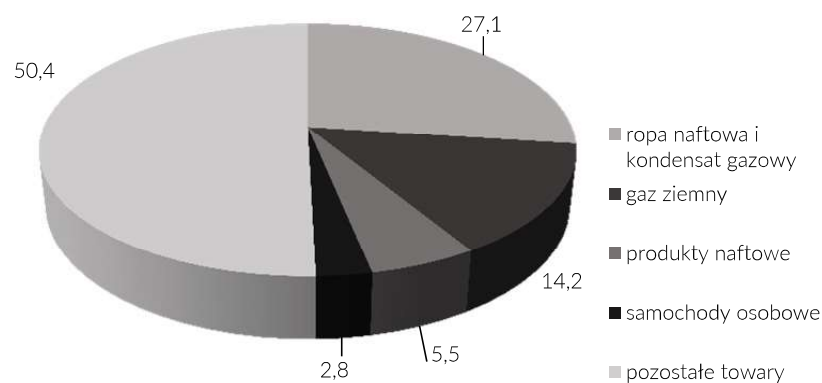
Wykres 4.
Struktura białoruskiego eksportu do Rosji w 2017 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ekonomia i handel*, op. cit.

Z danych dotyczących 2017 roku wynika, iż eksport z Białorusi do Rosji produktów mlecznych stanowił 13,6%, maszyn i urządzeń – 10%, produktów mięsnych – 4,2%, natomiast wskaźnik struktury dla opakowań z tworzyw sztucznych ukształtował się na poziomie 1,6% (wykres 4.). Wśród produktów mlecznych najczęściej eksportowano: sery, twaróg, masło, mleko. Natomiast eksportowane wyroby mięsne zazwyczaj były produkowane z wołowiny i drobiu. Wśród maszyn i urządzeń były to: samochody ciężarowe, traktory i ciągniki siodłowe, a także części do samochodów i traktorów.

Wykres 5.
Struktura białoruskiego importu z Rosji w 2017 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ekonomia i handel*, op. cit.

Import towarów z Rosji w 2017 roku wyniósł 19,6 mld dolarów (tempo wzrostu do 2016 roku – 128,0%). Gospodarka białoruska jest uzależniona od rosyjskich surowców energetycznych. Import ropy naftowej i kondensatu gazowego stanowił 27,1%, gazu ziemnego – 14,2%, produktów naftowych – 5,5% (wykres 5.).

Saldo obrotów towarowych w 2017 roku dla Białorusi było ujemne, w wysokości 6,8 mld dolarów. Natomiast obroty handlowe usług z FR w 2017 roku wyniosły 4,4 mld dolarów, w porównaniu z 2016 rokiem było to więcej o 24,1%. Eksport usług – 2,9 mld dolarów (wzrost o 22,9%), a import – 1,5 mld dolarów (wzrost o 26,5%). Nadwyżka wyniosła 1,4 mld dolarów.

Główne rodzaje białoruskich usług eksportowych to: usługi transportowe (1,7 mld dolarów), budowlane (0,4 mld dolarów), usługi komputerowe, telekomunikacyjne i informacyjne (0,2 mld dolarów), usługi turystyczne (0,1 mld dolarów).

Najważniejsze usługi importowane z Federacji Rosyjskiej to usługi: budowlane (0,5 mld USD), usługi transportowe (0,4 mld USD), usługi biznesowe w branży budowlanej (0,4 mld USD)¹⁵.

Negatywnym zjawiskiem w wymianie handlowej Białorusi z Rosją jest w ostatnich latach przewaga importu nad eksportem, dlatego stymulowanie eksportu pozostaje jednym z kluczowych celów polityki zagranicznej Białorusi. Ważnym czynnikiem, ograniczającym deficyt bilansu handlu zagranicznego, będzie wzrost eksportu usług, jako najmniej kapitałochłonnego sposobu rozwoju potencjału eksportowego. Biorąc pod uwagę położenie geograficzne Białorusi, ekspansja usług transportowych będzie najrealniejszym źródłem przychodów, zaś drugim sposobem rozwoju eksportu – promowanie białoruskich produktów spożywczych. Te produkty są stosunkowo niedrogie i wyróżniają się wysoką jakością, lecz z powodu braku współczesnych technik marketingowych nie są one znane w większości krajów europejskich¹⁶.

Akceptacja białoruskich dóbr importowych wśród Rosjan

Białoruskie dobra konsumpcyjne cieszą się niezwykle dużą popularnością wśród Rosjan. Warto zaznaczyć, iż w byłych republikach radzieckich białoruski producent jest uważany za: najbardziej odpowiedzialnego, dokładnego i uczciwego, ponieważ na Białorusi są przestrzegane standardy w dziedzinie jakości – GOST, a nowoczesne technologie, według niemieckich i holenderskich standardów, pozwalają doprecyzować produkcję do najwyższego poziomu.

W odpowiedzi na wysoki popyt wśród Rosjan na białoruskie produkty powstaje dużo specjalistycznych sklepów. W tabeli 2. są przedstawione takie przykładowe sklepy, znajdujące się w Moskwie i towary, jakie można tam nabyć.

---

¹⁵ *Ekonomia i handel*, Ambasada Republiki Białoruś w Rosji, op. cit.

¹⁶ *Handel zagraniczny Republiki Białoruś i jej tendencje rozwojowe*, <http://www.zavtrasessiya.com/index.pl?act=PRODUCT&id=1951> [data dostępu: 12.05.2018].

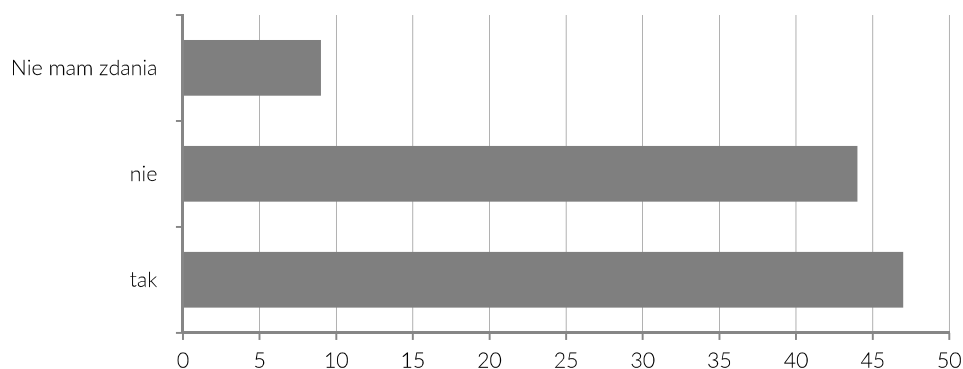
Tabela 2.
Wybrane sklepy z białoruskimi produktami w Moskwie

Sklepy	Produkty
„Belorusskije kolbasy i delikatesy”	Cały asortyment to produkty z Białorusi, nawet cukier i sól. Sklep wyróżnia się dużym wyborem produktów mięsnych i słodczy.
„Belorusskij fermer”	Wśród produktów są nie tylko białoruskie, ale także rosyjskie i azerbejdżańskie. Większość białoruskich towarów to produkty mięsne i sery.
„Belorusskij dwor”	W sprzedaży są: produkty mleczne, konserwy, piwo, produkty mięsne.
„Produkty”	W sklepie tym białoruskie towary są mniejszością, między innymi są to: jogurty i budynie, ryby, śmietana i masło.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Czasopismo KYKY*, <http://kyky.org/pain/vryad-li-belorus-s-nezhnostyu-k-rodine-napisal-by-na-svoem-sajte-produkty-iz-belorussii-my-tak-nashu-stranu-ne-nazyvaem> [data dostępu: 12.05.2018].

Ogólnorosyjskie Centrum Badań Opinii Publicznej od 8 do 9 lutego 2017 roku w Rosji przeprowadziło badanie w formie wywiadu telefonicznego na temat oceny białoruskich produktów. W badaniu wzięło udział 1,2 tysiąca respondentów. Błąd statystyczny nie przekraczał 3,5%. Z badań wynika, że w ciągu ostatniego miesiąca 47% respondentów nabywało białoruskie produkty, a 44% nie.

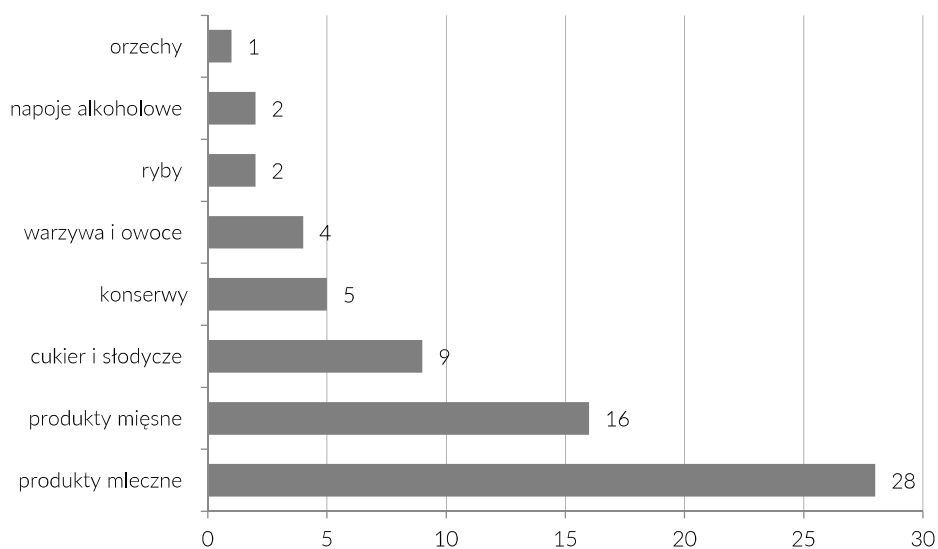
Wykres 6.
Zakup białoruskich produktów przez Rosjan w 2017 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Co uważają Rosjanie o białoruskich produktach?*, <https://sputnik.by/infographics/20170303/1027725146/chto-rossiyane-dumayut-o-belorusskih-produktah.html> [data dostępu: 12.05.2018].

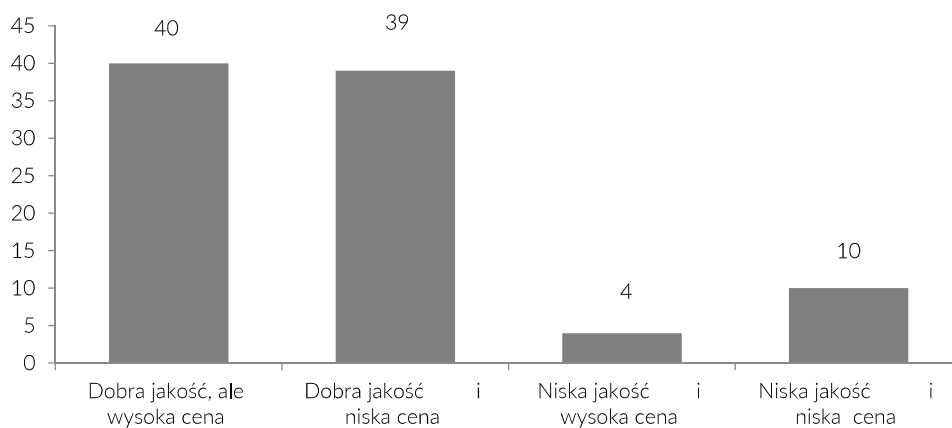
Na pytanie, jakie dokładnie towary białoruskie nabyli Rosjanie w ciągu ostatniego miesiąca, zdecydowana większość respondentów odpowiedziała, że produkty mleczne, na drugim miejscu znalazły się produkty mięsne, na trzecim cukier i słodycze, zaś na ostatnim orzechy (wykres 6.).

Wykres 7.
Rodzaje towarów, jakie kupują Rosjanie (w %)

Źródło: jak na wykresie 6.

Wykres 8.
Opinia o cenie w stosunku do jakości (w %)

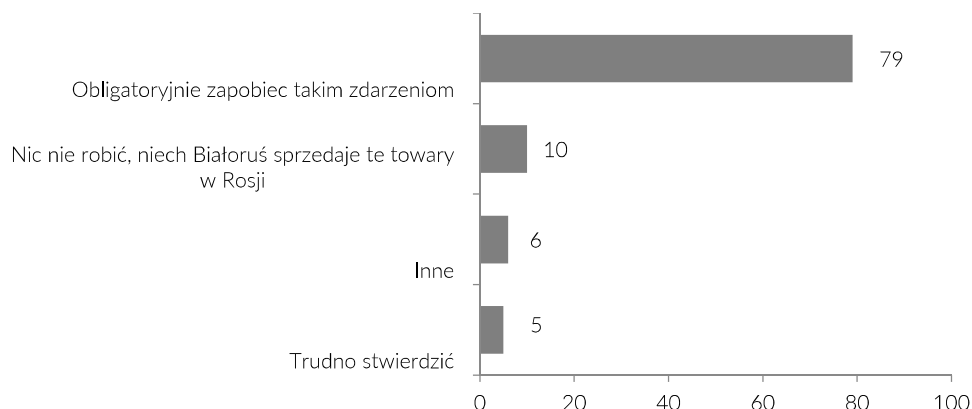

Źródło: jak na wykresie 6.

Podczas oceny jakości białoruskich dóbr w stosunku do ich ceny, 79% respondentów odpowiedziało, że produkty sprawdziły się u nich pod względem jakości. Zdania różniły się tylko w kwestii cenowej.

Aktualnie rosyjscy konsumenci dostrzegają problem reeksportu towarów objętych sankcjami przez terytorium Republiki Białoruś. Na pytanie, co należy zrobić z tym zjawiskiem, zdecydowana większość respondentów (79%) odpowiedziała, aby obligatoryjnie zapobiec tym zdarzeniom.

Wykres 9.
Opinia Rosjan na temat reeksportu dóbr objętych sankcjami (w %)

Źródło: jak na wykresie 6.

Nie zważając na zamieszanie związane z reeksportem dóbr objętych sankcjami, Rosjanie chętnie degustują i wysoko oceniają białoruskie towary. Jedną z najpopularniejszych wystaw w Moskwie jest „Prodekspo”. To największe międzynarodowe forum w Rosji i Europie Wschodniej, które jest organizowane raz do roku od ponad 25 lat¹⁷. Na początku lutego 2018 roku odbyła się kolejna edycja tej wystawy. Od lat Białoruś zajmuje pierwsze miejsce wśród krajów pod względem liczby uczestników. Stoiska białoruskich produktów z 25 przedsiębiorstw były prezentowane we wszystkich sektorach wystawy.

W nominacji „Najlepszy smak” pierwsze miejsce wśród produktów mięsnych przyznano firmie MPK OAO „Belaruskalij” za produkcję kiełbasy marki „Videlec”. Firma OAO „Agrokombinat Derżinskij” także została wyróżniona za produkcję wyrobów mięsnych i konserw. Co ciekawe, produkty Bychowskiego Przedsiębiorstwa Konserwowego były porównywane z konserwami włoskimi klasy premium, między innymi takiej marki, jak PUCCI S.R.L.¹⁸

Wśród produkcji mlecznej w kategorii „Najlepszy smak” Rosjanie wyróżnili sery produkowane przez OAO „Molocznaja Kompanija Nowogrudskije Dary”.

Producenci białoruskich słodyczy w 2018 roku starali się zaprezentować nie tylko popularne od lat marki, ale również nowe produkty. Wśród nich przedsię-

¹⁷ Oficjalna strona wystawy Prodexpo, <http://www.prod-expo.ru>, [data dostępu: 12.05.2018].

¹⁸ Wyniki wystawy Prodexpo 2018, Oficjalna strona wystawy Prodexpo, <https://www.prodexpo.ru/ru/press/press/index.php?id4=10613> [data dostępu: 12.05.2018].

biorstwo OAO „Grodnohlebprom” wystawiło ciastka o niskiej zawartości cukru z dodatkiem suszonych winogron i orzechów. Natomiast nowością przedsiębiorstwa OAO „Breskie morozhenoe” są batoniki serowe w czekoladzie. W tej kategorii swoje produkty zaprezentowały także fabryki „Vitba” i „Spartak”. Konsumenci docenili niepowtarzalny smak oraz estetyczne opakowanie¹⁹.

Podsumowanie

Podstawowym celem opracowania była analiza białorusko-rosyjskiej wymiany handlowej, w szczególności weryfikacji poddano elementy struktury towarowej. Na podstawie przeprowadzonej analizy można wskazać poniższe wnioski.

1. Od dziesięcioleci Federacja Rosyjska jest głównym partnerem handlowym Republiki Białoruś.
2. Najpopularniejszymi dobrami eksportowanymi do Rosji są białoruskie: produkty mleczne, produkty mięsne, maszyny i urządzenia oraz opakowania z tworzyw sztucznych. Natomiast białoruska gospodarka jest uzależniona od rosyjskich surowców energetycznych, dlatego wśród istotnych dóbr importowych wyróżnia się: ropę naftową i kondensat gazowy, gaz ziemny, produkty naftowe i samochody osobowe.
3. Towary białoruskie są przez Rosjan utożsamiane z wysoką jakością, co potwierdziła znaczna część respondentów. Jednak w kwestii cenowej zdania respondentów były różne.
4. Aspektem hamującym współpracę ekonomiczno-handlową pomiędzy analizowanymi krajami jest reeksport towarów objętych sankcjami przez terytorium Republiki Białoruś.

Wyniki wywiadów konsumenckich pozwoliły pozytywnie zweryfikować hipotezę badawczą zakładającą, że nie zważając na sankcje i inne spory między Republiką Białoruś a Federacją Rosyjską, białoruskie towary cieszą się dużą popularnością wśród rosyjskich konsumentów. Tymczasem najczęściej są nabywane produkty mleczne i mięsne. Dzieje się tak, ponieważ Republika Białoruś wśród swoich partnerów handlowych od lat kształtuje wizerunek „sprawiedliwego producenta”, który przestrzega sowieckich standardów jakościowych GOST, inwestuje w modernizację otoczenia technologicznego kluczowych przedsiębiorstw, a cena dóbr eksportowych pozostaje niska w stosunku do ich jakości.

Autorka ocenia współpracę RB i FR jako perspektywiczną, jednak władze obu krajów muszą rozwijać swoje relacje gospodarcze z zastosowaniem konsensusów dyplomatycznych. Jednocześnie analizowane kraje powinny dokonać transformacji modeli ekonomicznych w kierunku wolnorynkowym. Ten aspekt

---

¹⁹ *Czasopismo Online produkt.by*, <http://produkt.by/news/luchshiy-vkus-eto-beloruskie-produkty> [data dostępu: 12.05.2018].

jest niezbędny do dalszego rozwoju relacji ekonomiczno-handlowych Białorusi i Rosji także z innymi krajami.

Literatura

- Czelcowa D.J., *Rosyjsko-białoruskie stosunki międzynarodowe: tendencje rozwoju*, South-West State University, Kursk 2016.
- Kandybowicz S.Ł., *Sily napędowe integracji Białorusi i Rosji*, BNTU, Mińsk 2017.
- Mironowicz E., *Sojusz interesów. Stosunki białorusko-rosyjskie 1991-2014*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2015.
- Sołoducho E.A., *Białorusko-rosyjska integracja: etapy i perspektywy rozwoju*, BPU, Mińsk 2014.
- Szarapo A.W., Szmelew B.A., *Relacje białorusko-rosyjskie: problemy i perspektywy*, BPU, Mińsk 1999.

Materiały elektroniczne

- Co uważają Rosjanie o białoruskich produktach?*, Sputnik Białoruś, <https://sputnik.by/infographics/20170303/1027725146/chto-rossiyane-dumayut-o-belorusskih-produktah.html> [data dostępu: 12.05.2018].
- Czasopismo Online KYKY*, <http://kyky.org/pain/vryad-li-belorus-s-nezhnostyu-k-rodine-napisal-by-na-svoem-sayte-produkty-iz-belorussii-my-tak-nashu-stranu-ne-nazyvaem> [data dostępu: 12.05.2018]
- Czasopismo Online produkt.by*, <http://produkt.by/news/luchshiy-vkus-eto-belorusskie-produkty> [data dostępu: 12.05.2018]
- Ekonomia i handel*, Ambasada Republiki Białoruś w Rosji, <http://www.embassybel.ru/trade-relations> [data dostępu: 11.05.2018].
- Handel zagraniczny Republiki Białoruś i jej tendencje rozwojowe*, <http://www.zavtra-sessiya.com/index.pl?act=PRODUCT&id=1951> [data dostępu: 12.05.2018].
- Handel zagraniczny*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Białoruś, <http://mfa.gov.by/export> [data dostępu: 06.05.2018].
- Koniunktura rynkowa. Rosja*, Portal informacyjnego wsparcia eksportu, https://export.by/market_cond_russia [data dostępu: 12.05.2018].
- Oficjalna strona wystawy Prodexpo, <http://www.prod-expo.ru> [data dostępu: 12.05.2018].
- Przegląd i statystyki rosyjskiego handlu zagranicznego*, Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego Federacji Rosyjskiej http://www.ved.gov.ru/monitoring/foreign_trade_statistics/monthly_trade_russia [data dostępu: 11.05.2018].
- Rosja i Białoruś ukończyły „wojnę mleczną”*, Gazeta online Lenta.ru, <https://lenta.ru/news/2009/06/17/milk> [data dostępu: 06.05.2018].

Rosselkhoz nadzor zakazał importu produktów mlecznych pochodzących od 5 białoruskich przedsiębiorstw, Oficjalna strona stacji telewizyjnej NTV, <http://www.ntv.ru/novosti/1579580> [data dostępu: 06.05.2018].

Struktura towarowa handlu zagranicznego Białorusi, <http://ru.novabelarus.com/ekonomika-belarusi/tovarnaya-struktura-vneshnej-torgovli-belarusi> [data dostępu: 12.05.2018].

Wyniki wystawy Prodexpo 2018, Oficjalna strona wystawy Prodexpo, <https://www.prodexpo.ru/ru/press/press/index.php?id4=10613> [data dostępu: 12.05.2018].